

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry

c/o Tapani Saimovaara

Päijänteentie 12 A 1

17200 Vääksy

phly@phly.fi

www.phly.fi

Päijät-Hämeen liitto

Asia: Lausunto kiertotaloutta palvelevan vaihemaakuntakaavan valmisteluvaiheen selostuksesta

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry (PHLY) kiittää Päijät-Hämeen liittoa saamastaan lausuntopyynnöstä. Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys on BirdLife Suomen alueellinen jäsenyhdistys Päijät-Hämeessä. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää lintuharrastusta ja -tutkimusta, luonnon- ja ympäristönsuojelua sekä kestävää kehitystä. PHLY on ensisijainen linnustonsuojelun asiantuntijayhdistys Päijät-Hämeen alueella. PHLY on tutustunut vaihemaakuntakaavan aineistoihin (sekä YVA-selostukseen) ja lausuu niistä seuraavaa:

Vaihemaakuntakaavassa esitettävät vaihtoehdot

Valmisteluvaiheen aineistona esitetään lainvoimaisen Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2014 kartan päällä neljä vaihtoehtoista kierrätyspuiston sijaintipaikkaa. Näistä yhteen on tarkoitus sijoittaa Lahden seudun Kierrätyspuisto -niminen jätteenkäsittelyalue. Tarkasteltavat alueet ovat

VE1. Kehätien alue Hollolassa

VE2. Marjasuon alue Tuuliharjan vieressä Orimattilassa

VE3. Matomäen alue Nastolan eteläpuolella Orimattilassa

VE4. Loukkaanmäen alueen nelostien länsipuolinen osa Orimattilassa.

Alueiden linnustollinen arvo

Kaikki vaihtoehtoiset alueet ovat varsin suuria (yli 100 hehtaaria) ja niiden toteuttaminen pirstoo maakunnan eteläosan muutenkin pirstaleisia luonnon ydinalueita. Alueet eivät sijoitu maakunnan tärkeimmille tunnistetuille lintualueille (MAALI) mutta niiden lähellä on kaksi maakuntakaavassa SL/S -merkinnöillä osoitettua aluetta (Tekemäjärvi ja Lakeassuo), jotka ovat myös linnustollisesti arvokkaita ja sijaitsevat vaihtoehtojen VE2 ja VE3 lähistöllä. Kaikki vaihtoehdot vaikuttaisivat myös laajoilla metsäalueilla eläviin lintuihin, joihin kuuluu mm. Etelä-Suomessa uhanalaiseksi (RT) taantunut metso. Selvimmin metsäalueisiin vaikuttaisivat vaihtoehdot 1 (kehätie) ja 3 (Matomäki),

jotka joko katkaisisivat ekologisen yhteyden tai käsittäisivät huomattavan osan jäljellä olevasta metsäisestä luonnon ydinalueesta.

Huomionarvoista selostuksissa on se, että ko alueiden pesimälinnustoarvoja ei esitetä numeerisin parimäärin, suojelupistearvoin laskettuna tai muutenkaan arvoteta, jotta eri alueita voisi vertailla keskenään tai kunnan ja maakunnan samantyyppisten metsäkohteiden kesken.

Linnusto- ja luontoselvitykset

MRL:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon sen tehtävä ja tarkoitus.

Alueilta on tehty pesimälinnuston kartoituksia toukokuun lopusta (30.5.) kesäkuun puoliväliin (18.6.) sekä kartoitettu metsäkanalintuja huhtikuussa. Tulokset raportoidaan erikseen mikä vaikeuttaa huomattavasti kokonaiskuvan ja parimäärien hahmottamista. Pesimälinnuston kartoitusaikaväli on ongelmallinen, koska se ei käytännössä kata toukokuuta, joka on kriittinen kuukausi monien lintulajien pesimäpaikkojen ja reviirien kartoittamiseksi. Lisäksi esimerkiksi käpylinnut aloittavat pesinnän jo helmi-maaliskuussa, korppi ja monet pöllölajit ja tikat maaliskuuhuhtikuussa. Yöhavainnointi puuttuu sekä kevättalvelta (pöllöt) että touko-kesäkuulta (kehrääjä). Pääasiassa myöhään lintujen pesimäkaudella (kesäkuussa) tehtyjen laskentojen tulokset eivät ole luotettavia, eivätkä anna todellista kuvaa kaikkien lajien pesimäpaikoista ja kannan suuruudesta. Varhain pesivien ja yöaktiivisten lajien merkitys tulee siis aliarvioiduksi.

Lisäksi kartoitukset eivät ole kattaneet koko lajiston parimääriä, joka olisi ollut oleellista tulkintojen ja vertailuiden kannalta. Yhteysviranomaisen on lausunnossaan edellyttänyt kahden käynnin kartoituksia, joka on ristiriidassa ympäristöhallinnon suositusten (minimi kolme) kanssa (esim. Söderman, T., 2003). Tehty metsäkanalintuselvitys hieman kompensoi tätä puutetta, koska siinä raportoidaan myös muita lajeja.

Alueiden linnustoa tarkastellaan vain kanalintujen osalta pesimäajan ulkopuolisena aikana. Talvi- ja muuttoaikaiset lintu- ja maastohavainnot puuttuvat kokonaan.

YVA-selostuksessa ja/tai liiton PH-VEKOS -hankkeessa ei ole ollut mukana maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden (MAALI) aineistoa. Kohdeaineisto on julkaistu PHLY:n verkkosivuilla ja Päijät-Hämeen lintupaikkaoppaassa.

Julkisella rahoituksella tehtyjä lintulaskentatuloksia ja muita luontoselvitysten aineistoja ei ole viety ja tallennettu yleisesti käytössä oleviin tietokantoihin tai rekistereihin, esimerkiksi Laji.fi-tietokantaan tai Tiira-järjestelmään. Tämä sotii avoimuusperiaatetta vastaan ja ei mahdollista aineistojen paikkatietomuotoista tarkastelua, eikä lajihavaintojen vertaisarviointia.

Selostuksien tulkinnat:

Selostuksien tulkintoja on vaikea arvioida, sillä haitallisten vaikutusten puuttumista, vähyyttä tai rajoittumista vain hankealueille ei useinkaan ole perusteltu millään tavoin. YVA-selostus ja sitä

kautta myös liiton valmisteluvaiheen selostus on tältä osin puutteellinen ja sitä tulisi täydentää kriittisillä ja perustelluilla johtopäätöksillä mm. miksi vaikutuksia ei olisi alueiden ulkopuolelle.

Metsäkanalinnuista liiton selostuksen kaikissa vaihtoehdoissa annettu toteamus *väistyvät uusiin elinympäristöihin* osoittaa huonoa ekologista tietämystä tai tarkoituksenhakuisuutta. Näin ei kirjoiteta YVA-selostuksessa. YVA-selostuksessa todettu lajien häviäminen alueelta tarkoittaa nimenomaan metsäkanalintukantojen heikkenemistä elinympäristöjen hävitessä. Kaavan selostuksen johtopäätös (vaihtoehdon toteuttamisesta ei aiheudu erityisiä haitallisia vaikutuksia alueelliselle metsäkanalintukannalle) on tältä osin virheellinen. Virheellinen väittämä tulisi korjata tai esittää perustelut sen tueksi. Metsäkanalintujen esiintymistä ja kohteiden kantoja tulisi arvioida alueiden välillä ja kuntatasolla.

Selostuksissa tulisi tarkastella myös uhanalaisia ja silmälläpidettäviä lintulajeja (ja niiden parimäärä suhteessa pinta-aloihin), joka helpottaisi kohteiden linnustonsuojelullisen merkityksen arviointia. Kaikkien kohteiden selostuksessa on toteamus, ettei alueella esiinny erityisesti suojeltavia lintulajeja. Sen perusteella alueen linnustonsuojeluarvoa ei kuitenkaan tule arvioida, sillä maakunnassa pesivistä lintulajeista ainoastaan merikotka ja valkoselkätikka ovat luonnonsuojeluasetuksen mukaan erityisesti suojeltavia. Hyvässä ja lainvaatimukset täyttävässä luonto- ja ympäristövaikutusten arvioinnissa muutkin lajit tulee ottaa huomioon.

Valmisteluvaiheen selostuksen puutteet eri vaihtoehtojen kohdalla:

Yleistä. Tekemäjärven luonnonsuojelualue ja Lakeassuo ovat maakuntakaavassa suojeluun osoitettuja alueita, joilla on myös linnustoarvoja. Selostuksessa ne sivuutetaan lyhyin maininoin. Perusteita sille, että linnustolle ei aiheudu häiriöitä, ei esitetä.

Tieyhteyksien luonnonolojen kuvaukset puuttuvat kokonaan. Varsinkin vaihtoehtojen VE1 ja VE3 suunnitelluilla tieyhteyksillä on merkittävä vaikutus laajan alueen luonnontilaan. VE1:n tieyhteys katkaisisi ja tuhoaisi Koivusillanjoen puronvarsibiotooppia alueen eteläpäässä. VE3- alueella uusi kaavailtu tieyhteys halkaisisi merkittävän metsäalueen.

Vaihtoehto VE1. Linnustollisesti arvokkaaksi määrittelemistä ei perustella tai suhteuteta esim. kuntatasolla. PHLY:n arvion mukaan koko Koivusillanjoen jokivarsineen (alueen itä - ja eteläreunassa) sekä alueen pohjoisosan kalliomaasto voidaan tulkita paikallisesti arvokkaaksi pesimälinnustoalueeksi. Väite, että alueella ei ole erityisiä linnustollisesti arvokkaita kohteita, ei täten pidä paikkaansa. VE1 alueella havaitusta lajeista hömötiainen on erittäin uhanalainen (EN). Alueella pesii YVA-selostusta varten tehdyn selvityksen mukaan myös Lintudirektiivin I-liitteen lajeja ja tehdyissä linnustonselvityksissä on puutteita (kts. edellä).

Luontonselvityksessä jätettiin huomioimatta hankealueen itäreunan Koivusillanjokeen laskeva metsälain 10 §:n tarkoittama erityisen tärkeä luonnontilainen puronnotko. Hankealueen eteläosassa Koivusillanjoki virtaa luonnontilaisena ja muodostaa puronvarsibiotooppeineen lähes metsälain 10 §:n tarkoittaman kohteen. Molemmilla on myös linnustollisia arvoja.

Vaihtoehto VE2. Tärkeää on arvioida rakentamisen ja jätteenkäsittelyalueen toiminnan vaikutuksia alueen itäpuolella olevaan Tekemäjärven luonnonsuojelualueeseen, joka on maakuntakaavassakin tärkeäksiosoitettu lintualue. Selostuksessa tulisi tarkastella Tekemäjärven linnustoa ja arvioida linnustotietojen perusteella toiminnan aiheuttamaa häiriötä ja mahdollisia lieventämiskeinoja.

Tarkastelussa olisi otettava huomioon myös Tuuliharjan ja Vanhan Helsingintien välille osoitettu tieliikenteen yhteystarve.

Vaihtoehto VE3. Hankkeen vaikutuksia pohjoispuolella olevaan Lakeassuon alueeseen tulee arvioida kriittisesti. YVA-selostuksen maininta vähäisistä vaikutuksista ei vakuuta, sillä sitä ei perustella mitenkään. Tarvittavien tieyhteyksien vaikutuksia linnustoon olisi arvioitava.

Vaihtoehto VE4. Loukkaanmäen alueelta on tehty maakuntakaavaa varten (kiviaineksenotto) varten lintulaskentoja, joita YVA-selostuksessa ei ole huomioitu. Linnustovaikutukset on arvioitu muutenkin hyvin köykäisesti.

Täydennystarpeet

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys esittää, että kaavan selostusta täydennetään ja tarkennetaan linnustoon kohdistuvien vaikutusten osalta. Selostuksen tulee perustua luotettaviin, ajallisesti oikein toteutettuihin lintulaskentoihin. Selostuksessa esittävät johtopäätökset tulee perustella. Linnustolle tärkeisiin alueisiin (Tekemäjärvi, Lakeasuo) kohdistuvat vaikutukset tulee ottaa tarkasteluun mukaan.

Kiteytettynä seuraavat asiat tulee huomioida ja täydentää ennen kaavaprosessin eteenpäinvientiä:

- Pesimälinnustoseselvityksiä tulee täydentää toukokuuisilla laskentakierroksilla ja yöaktiivisten lajien kartoituksilla (ainakin pöllöt ja kehrääjä)
- Alueiden mahdollista merkitystä talvikaudella linnuille tulee kartoittaa tai vähintäänkin arvioida
- Alueiden laskentatulokset tulee esittää selkeästi keskinäisen vertailun mahdollistavia taulukoina ja/tai parimäärinä/reviireinä suhteutettuna pinta-aloihin
- Lajien, erityisesti metsäkanalintujen ja uhanalaisten, osalta tulee laatia vertailu alueellisella (kuntatasolla), miten ko hanke vaikuttaisi eri lajien kantoihin suhteellisesti
- Teetettyjen luontoselvitysten lajihavainnot tulee tallentaa yleisesti käytettyihin tietokantoihin tai vähintäänkin esittää tarkkoina lajikohtaisina reviirikarttoina materiaaleissa
- Valmisteluvaiheen selostuksesta tulee poistaa virheelliset maininnat metsäkanalintujen väistymisestä uusiin elinympäristöihin, joita ei ole osoitettu ja/tai jotka ovat jo asutetut

Muita huomioita:

Alueiden lepakkolajistoa ei ole kartoitettu ja puutteita on muissakin Luontodirektiivin IV (a) liitteen lajien kartoituksissa (poislukien liito-orava ja viitasammakko). Esim. kirjoverkkoperhonen, josta mainitaan vain ettei lajia ole havaittu (tietokantojen mukaan?).

Lopuksi

PHLY toivoo, että kiertotaloutta palveleva vaihemaakuntakaavaa työstetään vielä eteenpäin luontoarvot huomioiden ja tarvittavat lisäselvitykset tehdään asianmukaisesti ja kunnolla. PHLY:llä on myös olemassa olevaa aineistoa alueiden linnustosta, jota liitto voi pyytää yhdistykseltä ja saada aineiston tulkintaan asiantuntemusta.

Asikkalassa 28. päivänä helmikuuta 2020

Päijät-Hämeen lintutieteellisen yhdistys

Tapani Saimovaara

Puheenjohtaja